

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

Evidenčné číslo: 1131164

**VYUŽITIE PROSTRIEDKOV EÚ NA ROZVOJ
VIDIECKYCH OBCÍ**

2011

Lucia Pospišová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**VYUŽITIE PROSTRIEDKOV EÚ NA ROZVOJ
VIDIECKYCH OBCÍ**

Bakalárska práca

Študijný program:	Manažment rozvoja vidieckej krajiny a vidieckeho turizmu
Študijný odbor:	6218700 Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionalistiky a rozvoja vidieka
Školiteľ:	Milotová Barbora Ing., PhD.

Nitra, 2011

Lucia Pospíšová

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Lucia Pospíšová vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Využitie prostriedkov EÚ na rozvoj vidieckych obcí“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 10. mája 2011

Lucia Pospíšová

Pod'akovanie

Touto cestou si dovoľujem poďakovať sa mojej školiteľke Ing. Barbore Milotovej, PhD. za odbornú pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytla pri vypracovaní bakalárskej práce.

Abstrakt (v štátnom jazyku)

Cieľom bakalárskej práce „Využitie prostriedkov EÚ na rozvoj vidieckych obcí“ je zanalyzovať proces čerpania finančných prostriedkov z operačných programov, ktoré podporujú rozvoj vidieckych obcí na Slovensku. V mikroregióne Via Romanum sú to nasledovné operačné programy: Regionálny operačný program, LEADER NSK, Operačný program životné prostredie a Program obnovy dediny.

Práca charakterizuje mikroregión Via Romanum a možnosti čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých operačných programov a hodnotí napĺňanie stratégie. Práca môže slúžiť ako prehľad úspešných projektov v danom mikroregióne.

Abstrakt (v cudzom jazyku)

The aim of bachelor thesis „The use of EU funds for rural communities“ is to analyze the process of using funds from operational programs that support development of rural villages in Slovakia. In microregion Via Romanum are used following operational programs: Regional Operational Programme, LEADER NSK, Operational Programme Environment and Village Renewal Programme.

Thesis is characterising microregion Via Romanum and possibilities of using funds from various operational programs and evaluating the achievement of strategy. Thesis may be used as a preview of successful projects in a given microregion.

Obsah

Úvod	6
1. Prehľad literatúry	8
1.1 Vidiek (definícia, súčasný stav)	8
1.2 Možnosti podpory z EU	10
1.2.1 Spoločná poľnohospodárska politika	10
1.2.2 Kohézna politika	15
2. Cieľ práce	22
3. Metodika práce.....	23
4. Vlastná práca.....	24
4.1 Charakteristika	24
4.2 Možnosti čerpania pre obce Via Romanum	27
4.3 Realizované projekty.....	31
4.4 Napĺňanie stratégie.....	40
4.5 Návrhy a odporúčania	41
Záver	43
Použitá literatúra	45

Úvod

Európska únia je jedno z najprosperujúcejších a najpokrokovejších hospodárskych a politických spoločenstiev. Pozostáva z 27 demokratických štátov Európy, ktoré sa dobrovoľne spojili za účelom dosiahnutia spoločných cieľov. Hoci Európa, ako kolíska západnej civilizácie, predstavuje jednu z ekonomicky najprosperujúcejších oblastí sveta, nie všetky regióny majú rovnakú štartovaciu pozíciu. Preto sa EÚ snaží o znižovanie ekonomických rozdielov medzi regiónmi a sociálnymi skupinami podporou znevýhodnených regiónov, vrátane vidieckych oblastí. Je potrebné si uvedomiť, že ignorovanie rozdielov medzi regiónmi by mohlo viesť k ich narastaniu, čo by brzdilo rozvoj Európskej únie ako celku.

Vidiecke oblasti EÚ tvoria dôležitú súčasť jej vzhľadu a identity. Územie, ktoré je v zmysle štandardnej definície označované ako „vidiecke“, zaberá viac ako 91 % územia EÚ a je domovom pre viac ako 56 % jej obyvateľstva. Veľké množstvo našich vidieckych oblastí čelí veľkým problémom. Niektoré poľnohospodárske a lesné podniky stále potrebujú zlepšiť svoju konkurencieschopnosť. Vo všeobecnosti je vo vidieckych regiónoch priemerný zárobok na obyvateľa nižší ako v našich mestách, pričom rozsah zručností je tu užší a odvetvie služieb menej rozvinuté. So starostlivosťou o vidiecke životné prostredie sú často spojené finančné náklady. Na druhej strane má európsky vidiek naozaj čo ponúknuť. Poskytuje nám základné suroviny. Keď sa naň pozrieme z hľadiska jeho krásy, pokoja a rekreačných príležitostí jeho hodnota je jednoznačná. Okrem toho veľa ľudí priťahuje myšlienka života a práce na vidieku, avšak za podmienky, že budú mať prístup k primeraným službám a infraštruktúre.

Po vstupe Slovenska do Európskej únie sa naskytla možnosť čerpania nenávratných finančných príspevkov pre zaostalé regióny, ako napr. vidiecke, pohraničné či horské regióny. Slovensko má možnosť zapojiť sa do využívania štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho fondu rozvoja vidieka, prostredníctvom ktorých sa realizujú projekty za iných okolností nezrealizovateľné, vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov. Štrukturálne fondy a Kohézny fond vytvárajú tzv. pákový efekt rozvoja a pomáhajú ekonomickému rastu a rozvoju. V konečnom dôsledku prostredníctvom ich pôsobenia možno zmobilizovať rozvojové aktivity a zvyšovať životnú úroveň krajiny.

Využívaním pomoci z fondov Európskej únie sa môže stať život aj v menej rozvinutých oblastiach našej krajiny kvalitnejším o čosi skôr. Priblížiť pomoc a urýchliť

realizáciu zámerov sa dá poznaním programových dokumentov Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013. Úskalie procesu čerpania prostriedkov z fondov EÚ je v tom, že sa deje prostredníctvom jednotlivých projektov, ktoré treba vypracovať, presadiť a nakoniec obec musí zaplatiť určitú časť nákladov.

Vo svojej práci sa zaoberám problematikou využitia prostriedkov EÚ na rozvoj vidieckych obcí. Vybrala som si mikroregión Via Romanum, ktorý pozostáva zo 6 obcí katastrálne spadajúcich do Nitrianskeho kraja. Zaoberám sa projektmi, ktoré boli v jednotlivých obciach realizované, hodnotím ich úspešnosť a napĺňanie strategického cieľa mikroregiónu. V práci sa tiež zaoberám aj operačnými programami, prostredníctvom ktorých boli obciam poskytnuté nenávratné finančné príspevky.

1. Prehľad literatúry

1.1 Vidiek (definícia, súčasný stav)

Podľa Šarafina (1998) sa vidiek predstavuje v dvoch rovinách – širšie ako dôležitá súčasť životného prostredia, užšie ako domov človeka. Vidiek je prít'azlivým domovom človeka. Skúmame ho v jeho zvláštnostiach a svojráznostiach, v environmentálnych šírkach a sociologických hĺbkach. Formuje sa vedecký záujem o vidiek v snahe zachrániť ho v mene životného prostredia. Vidiek sa stáva oprávnene osobitným objektom vedeckého záujmu, vidiek je životným prostredím človeka a pôdy. Tu človek vníma svet a pretvára prostredie jemu vlastným spôsobom. Vidiecka krajina je scénou poľnohospodárskej civilizácie. Je prejavom kultúrnosti a ekonomickej spôsobilosti ľudí meniť a prispôbovať si prírodu podľa svojich predstáv. Tu človek, v duchu tradícií, obrába poľa a stavia domy.

Podľa Moravčíkovej (2004) je vidiek priestor mimo mestského osídlenia, vyznačujúci sa nižšou hustotou obyvateľstva žijúceho predovšetkým v dedinách, prevažne poľnohospodárskou produkciou spojenou so zvýšenou závislosťou na prírode, tradičnejším životným štýlom, vyššou sociálnou kontrolou, menšou sociálnou heterogenitou, zníženou profesijnou ponukou.

Podľa Bracjuna (2008) sú vidiecke oblasti veľmi rozmanité a siahajú od odľahlých vidieckych oblastí, ktoré sa vyľudňujú a upadajú, po prímestské oblasti pod narastajúcim tlakom mestských aglomerácií.

Z pohľadu stanovenia vidieckosti územia (základom je obec s hustotou osídlenia nižšou ako 150 obyvateľov na km²) vo vidieckych sídlach (2 581 obcí, čo predstavuje 89 % z celkového počtu 2 891 obcí) žilo k 31.12.2003 40 % obyvateľov (2 177 825). (Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007)

Ako zhodnotili Fáziková a kol. v záverečnej správe 3. čiastkovej úlohy riešenej v rámci úlohy Štátneho programu výskumu a vývoja „Rozvoj vidieka a zmeny v potravinových vertikálach v kontexte integrácie SR do EÚ“ (2005) definícia vidieckeho územia je veľmi široká a pomerne vágna. Pre praktickú typológiu a klasifikáciu územia na základe miery jeho „vidieckosti“ v súčasnosti používa Európska Únia metodiku OECD, kde sú využívané dve hlavné kritériá vidieckosti a to kritérium hustoty osídlenia a kritérium podielu obyvateľstva žijúceho vo vidieckych sídlach. Tieto kritériá sú zatiaľ jediné medzinárodne uznávané. Nezohľadňujú však

niektoré špecifické črty vidieckeho osídlenia, ktoré sú mimoriadne významné v prípade SR. Veľmi nepresne rieši tiež problematiku vymedzenia vidieckeho sídla a mestského sídla. Podľa tejto metodiky je vidieckym sídlom každé sídlo, kde hustota obyvateľstva prepočítaná na jednotku územia katastra je menšia ako 150. Toto kritériu nezohľadňuje vidiecke osídlenie v oblastiach s vyššou hustotou obyvateľstva najmä v prímestských oblastiach, ale aj početne malé obce s malou výmerou katastra, ktoré v prípade SR nachádzajú predovšetkým na juhu a východe krajiny.

Na základe takto vymedzených kritérií z celkového počtu 2883 obcí na Slovensku je počet obcí s hustotou do 150 obyvateľov 2581. Z tohto počtu obcí je 23 obcí s počtom obyvateľov nad 5000 a 27 obcí so štatútom mesta. Počet obcí s hustotou nad 150 – čo sú podľa kritérií OECD a EÚ mestské obce je na Slovensku 302. Z tohto počtu je 202 obcí s počtom obyvateľov menším ako 5000, a obcí, ktoré majú zákonný štatút mesta je v tejto skupine 111. (Fáziková, 2006)

Na základe popisu SWOT analýzy vypracovanej v Programe rozvoja vidieka (2006) bol stanovený zoznam rozvojových potrieb, ktoré sú rozdelené do troch základných oblastí:

a) aktivity, ktoré zlepšia konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, spracovania poľnohospodárskych výrobkov a lesného hospodárstva zahŕňajú vyššie úrovne investícií do modernizácie poľnohospodárskych systémov a do modernizácie potravinársko-spracovateľských systémov; nové investície do pridanej hodnoty poľnohospodárskych výrobkov; propagáciu a podporu vytvárania spoločných odbytových organizácií výrobcov; vyššie úrovne investícií do ťažby a spracovania dreva; propagáciu a podporu vytvárania a fungovanie združení vlastníkov lesov; zabezpečenie programov vzdelávania za účelom odstránenia deficitov v odborných, profesionálnych a manažérskych schopnostiach v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve.

b) aktivity, ktoré pomôžu zachovať a zlepšiť životné prostredie vidieka zahŕňajú zachovanie poľnohospodárskych činností vo vidiecky znevýhodnených oblastiach; podporu poľnohospodárskych činností chrániacich životné prostredie a udržiavanie environmentálnych hodnôt krajiny; vyššiu podporu ochrane životného prostredia; udržanie a ochranu biodiverzity a uchovanie kultúrneho dedičstva; vyššiu podporu starostlivosti o zvieratá; nové investície do prevencie lesných požiarov a iných foriem

neúmyselných škôd; podporu lesníckych činností chrániacich životné prostredia a udržiavanie environmentálnych hodnôt krajiny.

c) aktivity, ktoré budú realizovať ďalší rozvoj vidieckych oblastí, vzdelávanie a zručnosti vidieckej populácie a prispievajú k udržaniu osídlenia vidieka zahŕňajú propagáciu a podporu rozvoja podnikov využívajúcich remeselné zručnosti na vidieku; propagáciu a podporu rozvoja spoločností zameraných na agroturistiku; propagáciu a podporu vytvárania a rozvíjania schopnosti miestnych spoločenstiev a spoločenských organizácií prinášať „zdola nahor“ prístup do plánovania a realizácie rozvojových projektov na vidieku; nové investície do zabezpečenia vzdelávania, ktoré poskytnú obyvateľom vidieka, predovšetkým nižšieho veku, žiadané odborné zručnosti; vytváranie podmienok pre tvorbu pracovných príležitostí.

1.2 Možnosti podpory z EU

1.2.1 Spoločná poľnohospodárska politika

Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie (SPP) – zložitý mechanizmus hľadania kompromisu globálnych európskych a ochranárskych národných záujmov v oblasti jednotného regulovania poľnohospodárskych produktov spojenej s ich prvovýrobou, spracovaním a obchodovaním; je komplexnou politikou, do ktorej sa v najväčšej miere premieta sociálna, regionálna a environmentálna problematika Európskej únie. Všeobecným cieľom SPP je zabezpečiť európskym farmárom primeranú životnú úroveň, spotrebiteľom biologicky kvalitné potraviny za primerané ceny a zároveň zachovať dedičstvo vidieka. Táto politika a jej ciele sa v procese integrácie postupne menili tak, aby sa zohľadňovali meniace sa potreby Európskej únie, pričom sa kládol čoraz väčší dôraz na bezpečnosť potravín, ochranu životného prostredia, primeranú efektívnosť a v poslednom období – na využitie poľnohospodárskych plodín na výrobu biopalív a na komplexné využitie potenciálu vidieka. (Bracjun, 2008)

Nariadenie Rady (ES) č. 1290/2005 z 21. júna 2005 definuje dva nové, poľnohospodárske fondy, aby sa mohli zohľadniť špecifické rozdiely v rozvoji agrosektora a vidieka:

I. Európsky poľnohospodársky záručný fond (European Agricultural Fund – EAGF), ktorý je zameraný na I. pilier politiky:

a. náhrady stanovené za vývoz poľnohospodárskych produktov do tretích krajín;

b.intervencie určené na reguláciu poľnohospodárskych trhov;
c. priame platby poľnohospodárom v rámci CAP;
d.finančné príspevky na informačné a propagačné akcie v prospech poľnohospodárskych výrobkov na vnútornom trhu EÚ.

II. **Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (European Agricultural Fund for Rural Development EAFRD)**, určený na financovanie programov zameraných na rozvoj vidieka. Tým sa zabezpečuje napĺňanie politiky II. piliera. Fondy EAGF a EAFRD sú súčasťou všeobecného rozpočtu Európskej únie, nepatria však k štrukturálnym fondom EÚ.

Kvalitatívne novým prvkom v politike rozvoja vidieka je väčší dôraz na koherentnú stratégiu rozvoja vidieka v rámci EÚ ako celku. To sa dosahuje pomocou národných strategických plánov, ktoré musia vychádzať z Rozhodnutia Rady z 20. Februára 2006 o strategických usmerneniach Spoločenstva pre politiku rozvoja vidieka (programovacie obdobie 2007 – 2013). Táto stratégia je postavená na štyroch osiach:

- Rast konkurencieschopnosti odvetvia agrosektora a lesného hospodárstva;
- Zlepšovanie životného prostredia, ekologické hospodárenie;
- Zlepšovanie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie vidieckeho hospodárstva (agroturistika, rozvoj kultúrneho dedičstva a pod.);
- Koncept LEADER (osobitné projekty navrhnuté a v praxi uplatňované miestnymi partnermi s cieľom riešiť špecifické lokálne problémy.)

Členské štáty a regióny majú povinnosť rozdeliť svoje finančné prostriedky určené na rozvoj vidieka medzi všetky tematické osi, a to s cieľom pomôcť zabezpečiť vyvážený výkon tejto politiky. (Nariadenie Rady (ES) č. 1290/2005 z 21. júna 2005 o financovaní Spoločnej poľnohospodárskej politiky)

SPP 2004 – 2006

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka predstavoval rozpracovanie jednej z prioritných osí Národného rozvojového plánu Slovenskej republiky na obdobie rokov 2004 – 2006. Zemeplisne sa vzťahoval na celé územie SR okrem Bratislavského kraja. Nadväzoval na Konceptiu rozvoja vidieka v SR a pre program SAPARD boli schválené štyri priority a deväť opatrení.

Hlavným cieľom bolo posilniť multifunkčné poľnohospodárstvo a trvalo udržateľný a vyrovnaný vidiecky a regionálny rozvoj.

Plán rozvoja vidieka 2004 – 2006 bol programovacím dokumentom pre čerpanie a využívanie prostriedkov z garančnej sekcie Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a garančného fondu (EAGGF) na roky 2004 – 2006. Globálnym cieľom bolo zvýšiť efektívnosť v sektore poľnohospodárskej výroby a kvality života vidieckeho obyvateľstva. Multifunkčné poľnohospodárstvo a udržateľný rozvoj bolo súčasne špecifickým cieľom Národného rozvojového plánu. (Sektorový operačný program poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004 – 2006, 2006)

Program rozvoja vidieka 2007 – 2013

Rovnako ako pred rokom 2007, každý členský štát musel vypracovať Program rozvoja vidieka, v ktorom na obdobie rokov 2007 až 2013 zadefinuje, aká forma financovania sa použije na aké opatrenie a aké oprávnené činnosti sa konkrétne budú podporovať. Členský štát môže predložiť buď jediný program pre celé svoje územie, alebo súbor regionálnych programov. Členské štáty stanovujú priority na vnútroštátnej úrovni, ale musia vynaložiť minimálne 10% svojho rozpočtu na opatrenia podporujúce konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, minimálne 25% na zlepšenie životného prostredia a krajiny a minimálne 10% na opatrenia na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva. (Sarvašová, 2008).

Politika rozvoja vidieka ako súčasť Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie slúži na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja vidieka.

Stratégia Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 vychádza z nasledovných základných rámcov:

- Strategické usmernenia Spoločenstva pre politiku rozvoja vidieka (programovacia obdoba 2007 – 2013) – (Rozhodnutie Rady 2006/144/ES);
- Národné priority pre udržateľný rozvoj vidieka (Konceptia rozvoja vidieka SR prijatá v roku 1998);
- Definovania rozvojových potrieb vidieka SR. (Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007)

Globálnym cieľom národnej Konceptie rozvoja vidieka SR je udržateľný rozvoj vidieckych oblastí.

Kľúčové národné priority konceptie sú:

1. Rozvoj ekonomických aktivít vhodných pre vidiek;
2. Ochrana životného prostredia a kultúrneho fondu;

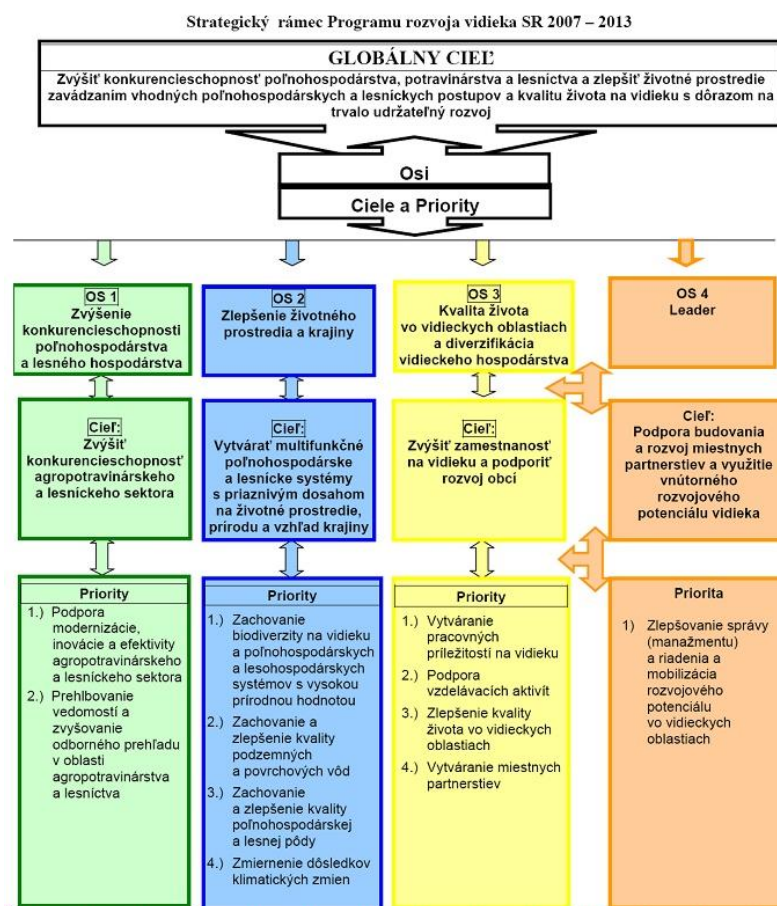
3. Zvýšenie kvality života vidieckeho obyvateľstva. (Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007)

V zmysle všeobecných podmienok stratégia rešpektuje základné princípy celkovej politiky EÚ:

- udržateľný rozvoj – zachovanie a obnova prírodného bohatstva, kultúrneho rázu a ekologickej stability krajiny a zvýšenie environmentálneho povedomia občanov a ich zapojovanie sa do rozhodovacieho procesu;
- rovnaké príležitosti – rovnaké príležitosti pre mužov a ženy sú rešpektované v jednotlivých opatreniach;
- dlhodobý účinok – posúdenie efektívnosti vynaložených prostriedkov v rámci dlhšieho obdobia;
- partnerstvo – princíp uplatňovaný pri tvorbe a implementácii plánu;
- informatizácia – podpora prepojenia a informovanosti v jednotlivých smeroch.

(Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007)

Obr. 1: Strategický rámec Programu rozvoja vidieka 2007 - 2013

Zdroj: Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007

Medzi priority Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 patrí podpora modernizácie, inovácie a efektivity poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikov, udržanie a ochrana environmentálnych hodnôt krajiny, uchovanie kultúrneho dedičstva, vytváranie pracovných príležitostí, zvyšovanie odbornosti vidieckeho obyvateľstva a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

„Na zlepšenie životného prostredia a krajiny je potrebné zabrániť znečisteniu vôd a degradácii pôdy vhodnými postupmi hospodárenia a preventívnymi opatreniami pre zlepšenie ekologickej stability krajiny, zamedzenie úbytku stanovišť voľne žijúcich živočíchov a rastlín a vzácnych biotopov.

Na zlepšenie kvality života na vidieku a udržanie osídlenia vidieka slúži podpora vytvárania pracovných príležitostí, diverzifikácia hospodárskych činností ako aj obnova a rozvoj infraštruktúry obcí.“ (In: <http://www.apa.sk/index.php?navID=121>)

Pre implementačnú stratégiu v oblasti rozvoja vidieka je definovaných 8 strategicky dôležitých oblastí:

- zabezpečenie pokračovania poľnohospodárstva v znevýhodnených oblastiach a zlepšenie príjmovej situácie poľnohospodárov hlavne v menej priaznivých oblastiach a tým pôsobiť proti ich odchodu z týchto oblastí;

- udržanie prírodného potenciálu krajiny a ochrana biodiverzity realizáciou stanovených poľnohospodárskych postupov;

- rozvoj konkurencieschopnej a environmentálne šetrnej poľnohospodárskej a lesníckej výroby;

- zvýšenie úrovne kvality spracovania, pridanej hodnoty, marketingu a rozvoja produktov poľnohospodárskej výroby;

- diverzifikácia činností a vytváranie podmienok pre stabilizáciu osídlenia vidieckeho priestoru a uchovanie kultúrneho dedičstva;

- stabilizáciu vlastníckych štruktúr v poľnohospodárstve a lesníctve a rozvoj trhu s pôdou;

- zvýšenie absorpčnej kapacity cez odborné vzdelávanie subjektov vidieka.

(Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, 2007)

Program rozvoja vidieka a jeho finančný rámec

SR vypracuje samostatný program rozvoja vidieka na programovacie obdobie 2007 – 2013 zahŕňajúci celé územie SR vrátane Bratislavského kraja. Program rozvoja vidieka SR implementuje stratégiu rozvoja vidieka SR prostredníctvom jeho opatrení,

v ktorých sa zohľadnia národné i regionálne potreby. (Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 2006)

Tab. 1: Celkové rozdelenie finančných zdrojov na úrovni jednotlivých osí

Os	Verejný príspevok			Podiel osi v % (z EAFRD)
	Celkom	EAFRD	SR	
	€	€	€	
Os 1	835 427 150	620 366 695	215 060 455	31,50
Os 2	1 242 076 174	984 709 039	257 367 135	50,00
Os 3	358 040 206	265 871 440	92 168 766	13,50
Os 4	74 524 570	59 082 542	15 442 028	3,00
Technická pomoc	52 517 816	39 388 362	13 129 454	2,00
Z toho: NSRV – prevádzkové náklady	533 333	400 000	133 333	-
NSRV – akčný plán	2 133 333	1 600 000	533 333	-
Celkom	2 562 585 916	1 969 418 078	593 167 838	100

Zdroj: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 2006

1.2.2 Kohézna politika

Európska únia (EÚ) sa skladá z 27 členských štátov, ktoré vytvárajú spoločenstvo a jednotný trh so 493 miliónmi občanov. Medzi týmito krajinami a ich 271 regiónmi však stále pretrvávajú veľké hospodárske a sociálne rozdiely. Ústredným bodom európskej kohéznej politiky je snaha o zlepšenie konkurenčného postavenia Únie ako celku, a predovšetkým jej najslabších regiónov. (European Union, 2010)

Podľa Bracjuna (2008) je výraznou črtou tejto politiky selektívnosť, t.j. podpora kritériovo vybraných segmentov alebo naopak – ich znevýhodnenie tak, že sa na trhu dostávajú do sťažených alebo privilegovaných podmienok.

Pri vzniku EHS neboli štrukturálne disparity zvlášť výrazné, pretože šesť zakladajúcich štátov malo – okrem juhu Talianska – porovnateľnú ekonomickú úroveň. Postupne, najmä rozšírovaním ES o Írsko, Španielsko a Grécko, vznikol problém narastajúcich regionálnych disparít v ekonomickom a sociálnom rozvoji. Vtedy vznikla politická potreba koncepcnej štrukturálnej pomoci týmto krajinám. Súčasná opodstatnenosť tejto politiky je daná tým, že príliš vysoká miera heterogenity členských štátov EÚ, respektíve ich regiónov, ohrozuje nielen jej vnútornú stabilitu a funkčnosť, ale aj vonkajšiu konkurencieschopnosť a postavenie Európskej únie v globálnom prostredí. Obrazne povedané, štrukturálna politika EÚ sa odvíja od známeho poznania, že reťaz je taká pevná, aký je pevný jej najslabší článok. (Bracjun, 2008)

Prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Európskeho sociálneho fondu (ESF), tiež známych ako štrukturálne fondy, ako aj Kohézneho fondu, investuje do tisícov projektov vo všetkých regiónoch Európy. S rozpočtom 347 miliárd EUR na obdobie 2007 – 2013 predstavuje kohézna politika najväčší zdroj finančnej podpory na úrovni EÚ pre investície do rastu a zamestnanosti. Je navrhnutý tak, aby všetkým regiónom umožnil efektívne konkurovať na vnútornom trhu. (European Union, 2010)

Ako sa však výzvy, ktorým čelia regióny Európy, v priebehu času menili, tak sa menila aj politika. Na pozadí závažnej zmeny v Únii v dôsledku rozširovania a narastajúcej globalizácie, obáv o dodávky energie, demografického poklesu, klimatických zmien a najnovšie, svetovej recesie, sa politika postupne vyvíjala ako kľúčová časť reakcie na zvládnutie týchto nových skutočností. (European Union, 2010)

Nástroje predvstupovej pomoci

Nástroje predvstupovej pomoci – osobitný nástroj, prostredníctvom ktorého EÚ poskytuje špecifickú cieleňú finančnú pomoc kandidátskym a potenciálnym kandidátskym krajinám a obmedzenú pomoc novým členským štátom, aby tým podporili ich snahy o zlepšenie svojich politických, hospodárskych a inštitucionálnych reforiem. (Bracjun, 2008)

Z finančného hľadiska boli pre vstupujúce krajiny dôležité programy ISPA- štrukturálny nástroj predvstupovej pomoci, s 1.1 miliardy EUR do roku 2003 pre kandidátov z bývalého východného bloku. Nasleduje SAPARD- poľnohospodársky nástroj predvstupovej pomoci s rozpočtom 560 miliónov eur do roku 2003 pre desať stredo a východoeurópskych krajín. Ich vznik je výsledkom dohody európskych lídrov na berlínskom summite v 1999 a programy vstúpili do platnosti v 2000. Ďalej program PHARE, ktorý sa sústredil na pomoc pri preberaní *acquis communautaire* a zároveň spolufinancoval projekty vo výške 30 až 70 percent. PHARE sa podrobne zameriava na konkretizáciu preberania legislatívy, zlepšovanie správy rozpočtu, pomoc pri decentralizácii. Všetky priority sa uskutočňujú prostredníctvom konkrétnych projektov. (In: http://www.europskaunia.sk/predvstupova_pomoc)

Skrátené obdobie 2004 – 2006

Podľa Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja boli v tomto období vytvorené štyri fondy:

- Európsky sociálny fond (ESF),

- Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF),
- Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond (EAGGF),
- Finančný nástroj na usmerňovanie rybolovu (FIFG).

Prostriedky zo štrukturálnych fondov boli vo všeobecnosti určené pre menšie projekty. Pridelovali sa na základe presne stanovených pravidiel so zámerom dosiahnuť niektorý z troch cieľov regionálnej politiky EÚ, ktoré boli definované nasledovne:

- 1) Pomoc zaostávajúcim regiónom;
- 2) Podpora ekonomickej a sociálnej konverzie regiónov čeliacich štrukturálnym ťažkostiam;
- 3) Modernizovanie systémov vzdelávania a podpora rozvoja zamestnanosti v znevýhodnených regiónoch.

Okrem možnosti čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov bolo možné uchádzať sa o podporu aj v rámci štyroch iniciatív Spoločenstva. Išlo o špeciálne programy zamerané na hľadanie spoločných riešení problémov, ktoré zasahujú celú EÚ:

- Iniciatíva Spoločenstva Interreg III,
- Iniciatíva Spoločenstva Equal,
- Iniciatíva Spoločenstva Urban II,
- Iniciatíva Spoločenstva Leader +.

Nevyhnutnou podmienkou na to, aby sa Slovensko mohlo uchádzať o prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, bolo vypracovanie a obhájenie vlastných rozvojových programov, ako nástrojov implementácie štrukturálnej pomoci EÚ na našom území. (Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, 2003)

Národný rozvojový plán bol základným programovým dokumentom uskutočňovania štrukturálnej a regionálnej politiky SR pre obdobie rokov 2004 - 2006. Poskytoval komplexný pohľad na stav regiónov Slovenskej republiky a bariéry ich rozvoja. Definoval rozvojové priority a spôsob ich dosiahnutia.

Bol vypracovaný s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť zaostalých regiónov a ich výkonnosť pri rešpektovaní trvalej udržateľnosti a tak zmierniť rozdiel v úrovni HDP na obyvateľa SR oproti priemeru členských štátov Európskej únie. Národný rozvojový plán zároveň zabezpečuje funkčnosť regionálnej politiky v symbióze so strednodobými hospodárskymi prioritami Slovenska. (Národný rozvojový plán, 2003)

Alokácia finančných prostriedkov:

Štrukturálne fondy -	Cieľ 1	1 041,0 EUR
	Cieľ 2	37,3 EUR
	Cieľ 3	45,1 EUR
Kohézny Fond (odhad)		<u>576,2 EUR</u>
Spolu (2004 – 2006)		1 699,6 EUR

Súčasnú obdobie

Súčasnú programové obdobie 2007 - 2013 je pre Slovenskú republiku prvým programovým obdobím, v ktorom bude mať možnosť využívať zdroje z fondov EÚ v priebehu celého jeho trvania, a to na základe dokumentu Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007 - 2013 (NSRR). Tento strategický dokument bol vypracovaný v súlade s novými nariadeniami Európskej únie (EÚ) k štrukturálnym fondom a Kohéznejmu fondu a následne bol schválený vládou SR dňa 6. decembra 2006 a Európskou komisiou dňa 17. augusta 2007. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007)

V cieľi **Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť** sú oprávnené na financovanie zo ŠF tie regióny NUTS 2, ktoré nespádajú do cieľa Konvergencia financovaného zo ŠF – čo je v prípade SR Bratislavský kraj. Tento cieľ je zameraný na posilnenie konkurencieschopnosti a príťažlivosti regiónov, ako aj zamestnanosti predvídaním hospodárskych a sociálnych zmien a podporení inovácií, spoločnosti založenej na vedomostiach, podnikateľského ducha, ochrany životného prostredia a prevencie pred rizikami, podporu adaptability pracovníkov a podnikov a rozvoj trhov práce, orientovaných na sociálne začlenenie . (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007)

Cieľ **Európska územná spolupráca** je nový cieľ, ktorým EÚ reaguje na rozšírenie hranice Únie, čo vyžaduje väčšiu územnú spoluprácu odstraňujúcu negatívne vplyvy hraníc ako bariéry. Podstatou je posilnenie harmonickej územnej integrácie EÚ vo všetkých jej dimenziách prostredníctvom podpory spolupráce na projektoch spoločného záujmu na cezhraničnej (dva susedné regióny, z ktorých aspoň jeden je z EÚ), nadnárodnej (zameraná na makroregióny, t.j. regióny z viacerých krajín) a medziregionálnej úrovni (nesusedských regiónov EÚ). Cezhraničná spolupráca sa

týka pohraničných regiónov NUTS 3. Aktivity v rámci tohto cieľa sa financujú zo zdrojov ERDF. (Bracjun, 2008)

V ciele **Konvergencia** sa finančná podpora z fondov ERDF a ESF prioritne sústreďuje na regióny, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa za tri posledné roky pred prijatím nových nariadení nedosiahol 75% priemeru krajín rozšírenej EÚ. V prípade Slovenska je to celé jeho územie s výnimkou Bratislavského kraja.

Pri financovaní z Kohézneho fondu cieľ Konvergencia pokrýva členské štáty, ktorých hrubý národný dôchodok za tri posledné roky pred prijatím nariadení nedosiahol 90% priemeru krajín rozšírenej EÚ a ktoré majú konvergenčný program. Tieto kritériá Slovensko spĺňa celým svojím územím. (Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007)

Tab. 2: Alokácia finančných prostriedkov pre SR na jednotlivé ciele kohéznej politiky

Ciele kohéznej politiky EÚ	Fondy EÚ	Finančná alokácia pre Slovensko na daný cieľ kohéznej politiky EÚ v EUR (v bežných cenách)
Konvergencia	ŠF + KF	10 911 601 421
	ŠF	7 012 862 858
	KF	3 898 738 563
Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť	ŠF	449 018 529 (122 603 156 + transfer z cieľa Konvergencia na výskum a vývoj 326 415 373)
Európska územná spolupráca	ŠF	227 284 545
Spolu	ŠF + KF	11 587 904 495

Zdroj: Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, 2007

Zložitým hospodársko-politickým problémom je prijatie mechanizmu transformácie európskych cieľov do národných priorít, do prijatia a plnenia konkrétnych programov na národnej úrovni, ktoré budú spolufinancované zo štrukturálnych fondov. V období 2007 až 2013 túto úlohu plní programový dokument Národný strategický referenčný rámec (NSRR).

Tab. 3: Zoznam operačných programov NSRR SR na obdobie 2007 až 2013

	Operačný program	Riadiaci orgán	Fond
1.	Regionálny operačný program	MVRR SR	ERDF
2.	Životné prostredie	MŽP SR	ERDF, KF
3.	Doprava	MDVRR SR	ERDF, KF
4.	Informatizácia spoločnosti	ÚV SR	ERDF
5.	Výskum a vývoj	MŠVVŠ SR	ERDF
6.	Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	MH SR	ERDF
7.	Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	ESF
8.	Zamestnanosť a sociálna inklúzia	MPSVR SR	ESF
9.	Zdravotníctvo	MZ SR	ERDF
10.	Technická pomoc	MVRR SR	ERDF
11.	Bratislavský kraj	MVRR SR	ERDF

Zdroj: vlastné spracovanie

Štrukturálne fondy Európskej únie poskytujú nenávratné podpory. Každý z nich má osobitným štatútom vymedzené prioritné ciele:

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) - je jedným zo štrukturálnych fondov EÚ. Jeho prostredníctvom je financovaná pomoc s cieľom posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť vyrovnávaním hlavných regionálnych rozdielov prostredníctvom podpory rozvoja a štrukturálnych zmien v regionálnych ekonomikách, vrátane premeny upadajúcich priemyselných regiónov a zaostávajúcich regiónov a podpory cezhraničnej, nadnárodnej a medzinárodnej spolupráce. (In: <http://www.minedu.sk/index.php?rootId=158>)

Európsky sociálny fond (ESF) - je najstarším zo štrukturálnych fondov. ESF prispieva k prioritám Spoločenstva, pokiaľ ide o posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti prostredníctvom zlepšovania možnosti zamestnania sa a pracovných príležitostí, o podporu vysokej úrovne zamestnanosti a zvyšovanie počtu a kvality pracovných miest. Robí tak prostredníctvom podpory politik členských štátov, ktoré sú zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a kvality a produktivity práce, na podporu sociálnej inklúzie vrátane prístupu znevýhodnených osôb k zamestnaniu a na zníženie národných, regionálnych a miestnych rozdielov v zamestnanosti. (In: <http://www.minedu.sk/index.php?rootId=157>)

Kohézny fond (KF) - Kohézny fond pomáha členským štátom, ktorých hrubý národný dôchodok (HND) na obyvateľa je nižší ako 90 % priemeru Spoločenstva, znížiť ich hospodárske a sociálne zaostávanie, ako aj stabilizovať ich hospodárstvo. Podporuje činnosti v rámci cieľa „konvergencia“ a je podriadený rovnakým pravidlám plánovania, riadenia a kontroly ako ESF a EFRR.

Počas obdobia 2007 - 2013 sa Kohézny fond sústreďuje na Cyprus, Estónsko, Grécko, Maďarsko, Lotyšsko, Litvu, Maltu, Poľsko, Portugalsko, Českú republiku, Slovensko a Slovinsko. Španielsko je oprávnené na základe prechodného režimu, pretože jeho HND na obyvateľa je nižší ako priemer krajín Európy 15. (In: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_sk.htm)

Európske zoskupenie pre územnú spoluprácu (European Grouping of Territorial Cooperation – EGTC) – nový nástroj vytvorený na základe článku 159 Zmluvy o ES s cieľom efektívnejšie odstraňovať prekážky cezhraničnej spolupráce. Zoskupenie realizuje programy alebo projekty cezhraničnej spolupráce. Kompetencie EGTC sú stanovené v záväznej dohode o spolupráci. Zoskupenie koná v mene svojich členov, má právnu subjektivitu. (Bracjun, 2008)

2. Cieľ práce

Slovensko vstupom do Európskej únie urobilo dôležitý krok vo svojej histórii. Vstup prináša nové možnosti vo využívaní finančných prostriedkov z EÚ, ktoré môžu napomôcť rozvoju našej krajiny.

Hlavným cieľom práce je posúdiť súčasnú situáciu v čerpaní a využití prostriedkov z fondov Európskej únie v mikroregióne Via Romanum v programovom období 2007 – 2013.

Dosiahnutie hlavného cieľa podmieňujú aj ciele špecifické:

- charakteristika mikroregiónu Via Romanum,
- hodnotenie čerpania nenávratných finančných príspevkov,
- hodnotenie úspešnosti obcí v čerpaní prostriedkov z fondov,
- hodnotenie operačných programov, prostredníctvom ktorých obce čerpali finančné prostriedky,
- hodnotenie naplňania stratégie mikroregiónu Via Romanum.

3. Metodika práce

Pri vypracovaní bakalárskej práce som použila nasledovný postup:

- štúdium literatúry,
- konzultácie so školiteľkou,
- rozhovory so zástupcami obcí ako aj združenia Via Romanum,
- získavanie údajov,
- spracovanie a vyhodnotenie údajov.

V prvej časti som sa zamerala na charakteristiku mikroregiónu Via Romanum a na možnosti čerpania finančných prostriedkov v danom mikroregióne, kde som sa zamerala na programy a priority, ktoré boli využité. V druhej časti práce som použila dostupné zdroje na spracovanie prehľadu danej problematiky. Bakalárska práca je ukončená prehľadom úspešných projektov za programové obdobie 2007 – 2013 a ich hodnotením.

Údaje a informácie v bakalárskej práci boli získané z:

- internetových zdrojov,
- štatistických ročeniek a publikácií,
- odborných brožúr,
- rozhovorov so zástupcami obcí a mikroregiónu.

Pri spracovaní vlastnej práce som použila nasledovné internetové zdroje:

<http://www.e-obce.sk>

http://www.hlrra.sk/data/eurofondy_do_vrecka_25_10_2008.pdf

<http://www.viaromanum.sk>

www.hornakralova.sk

www.leadersk.sk

www.mocenok.sk

www.ropka.sk

www.selice.eu

www.statistics.sk

www.trnovecnadvahom.sk

4. Vlastná práca

4.1 Charakteristika

Via Romanum

Obr. 2: Mapa územia mikroregiónu Via Romanum

Zdroj: <http://www.leadersk.sk/sk/mas/via-romanum/>

V máji roku 2005 sa rozhodli obce Dlhá nad Váhom, Hájske, Horná Kráľová, Močenok, Selice a Trnovec nad Váhom spoločne s RRA Šaľa vytvoriť mikroregión Via Romanum, ktorého hlavným cieľom bolo realizovanie rozvojových podmienok pre investovanie v regióne z domácich a európskych zdrojov, zviditeľnenie regiónu pre potenciálnych návštevníkov a investorov doma aj v zahraničí, rozvíjanie mikroregionálnej a cezhraničnej spolupráce a koordinácia aktivít v jednotlivých oblastiach regionálneho rozvoja. Spojenie týchto obcí vychádzalo z geografického hľadiska (obce Via Romanum spadajú do oblasti Nitrianskej tabule), ale dôležitým impulzom bolo zachovanie si svojho vidieckeho charakteru, ktorý bol v posledných desaťročiach potlačovaný najmä činnosťami okresného mesta a veľkého podniku.

Obce Via Romanum spája najmä podobný ráz krajiny, podobní ľudia, spoločné výhody územia a podobné bariéry v rozvoji, a preto sa rozhodli spoločne využiť lokálny potenciál, aby odstránili bariéry a spoločne riešili problémy rozvoja vidieckeho priestoru.

Z územno-administratívneho členenia Via Romanum pôsobí na území katastrov obcí Dlhá nad Váhom, Hájske, Horná Kráľová, Močenok, Selice a Trnovec nad Váhom. Tieto obce ležia na Podunajskej nížine v Nitrianskom samosprávnom kraji na území

okresu Šaľa. Nitriansky kraj tvorí spoločne s Trnavským a Trenčianskym krajom NUTS II Západné Slovensko.

Tab. 4: Základné údaje o území

Počet obyvateľov	14 140
Rozloha	15 954 ha
Hustota obyvateľstva	89 ob. /km ²
Počet obcí	6
Počet obyvateľov najväčšej obce	4430
Administratívne zaradenie – okres/y	Šaľa (SA)
Administratívne zaradenie – kraj/e	Nitriansky

Zdroj: Závazná osnova integrovanej stratégie rozvoja územia, 2009

Územie s rozlohou 15 954 ha má nížinný charakter s vysokým podielom ornej pôdy, s minimálnou lesnatosťou a nízkym zastúpením chránených území, čo vytvára vynikajúce podmienky pre poľnohospodárske využitie. Z pohľadu klimatických podmienok je oblasť teplá, s počtom slnečných dní nad 50.

Vývoj počtu obyvateľov Via Romanum mal od roku 1961 do roku 1991 klesajúci charakter a za posledných 16 rokov sa stále zvyšuje. Tento trend poukazuje na potrebu rozvoja technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšenie služieb pre udržanie a zvýšenie kvality života obyvateľov žijúcich v území Via Romanum.

Vzdelanostná štruktúra územia odzrkadľuje vidiecky charakter. Prevláda základné vzdelanie a druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia s učňovským vzdelaním bez maturity. Je potrebné zamerať sa aj na zvyšovanie vzdelania obyvateľstva pre lepšie uplatnenie sa na trhu práce. Z hľadiska ekonomickej aktivity má územie Via Romanum relatívne nízky podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v pomere s trvalo bývajúcim obyvateľstvom. Je to spôsobené predovšetkým vidieckym charakterom, v dôsledku čoho časť žien ešte stále zostáva doma a nevie resp. nechce sa zamestnať.

Cestnú infraštruktúru tvoria síce hlavne miestne cesty, napriek tomu spojenie s hlavnými cestami je dobré (blízkosť rýchlostnej cesty R1). Územím prechádza cesta I. triedy 75, ktorou sa obce spájajú s okresným mestom a Galantou. S krajským mestom sú spojené cestou II. triedy. Železničnú stanicu má len Trnovec nad Váhom, ktorý však má z hľadiska nákladnej dopravy regionálny význam. Všetky obce mikroregiónu sú napojené na verejnú autobusovú dopravu. Táto zabezpečuje dobrú dostupnosť k zamestnaniu a službám v mestách Šaľa, Nitra, Galanta.

Hospodárstvo Via Romanum charakterizuje relatívne veľký podiel malých a stredných miestnych podnikov, veľký podiel živnostníkov – fyzických osôb, 3 veľké firmy a silný vplyv malých a stredných podnikov v okolitých mestách (Šaľa, Nitra, Sereď, Galanta). Z pohľadu zamestnávania obyvateľstva územia Via Romanum majú významné postavenie tri veľké podniky, ale okrem veľkých podnikov je veľmi významné zastúpenie stredných podnikov v primárnom, sekundárnom ale aj terciárnom sektore. Najviac podnikateľských subjektov je v terciárnom sektore (82%) najmenej v primárnom sektore (8%).

Tri veľké podniky sú rozdelené medzi tri sektory. Primárny sektor z veľkých podnikov zastupuje Poľnohospodárske družstvo Močenok, kde na troch farmách (v Močenku, Hájskom a Hornej Kráľovej) je zamestnaných okolo 350 ľudí, a to hlavne z územia Via Romanum. Sekundárny sektor zastupuje Duslo a.s., ktoré patrí k najvýznamnejším spoločnostiam chemického priemyslu na Slovensku a od roku 2005 je súčasťou medzinárodného holdingu globálne pôsobiaceho v chemickom priemysle, poľnohospodárstve a potravinárstve AGROFERT HOLDING, a.s. Duslo zamestnáva okolo 1400 ľudí, z územia Via Romanum do 300 ľudí. V terciárnom sektore významným podnikateľským subjektom je ELDUS a.s. s celkovým počtom zamestnancov okolo 250.

Možnosť nájsť si prácu pre obyvateľov mikroregiónu sa zlepšuje. Je to spôsobené príchodom stredných a veľkých zahraničných firiem do okolitých miest, posilnením miestnych malých, stredných a veľkých podnikov a možnosťou zamestnať sa v stavebníctve hlavne v regióne Bratislavy. Počet nezamestnaných v obciach má od roku 2002 klesajúcu tendenciu.

Na základe kľúčových problémov bol sformulovaný strategický cieľ a prioritné oblasti rozvoja MR Via Romanum.

V rámci integrovanej stratégie rozvoja územia Via Romanum bol definovaný strategický cieľ rozvoja: Rozvojom miestnej infraštruktúry, zdravotníckych a sociálnych služieb, zlepšením stavu životného prostredia a zabezpečením aktivít pre deti a mládež zvýšiť kvalitu života obyvateľov Mikroregiónu Via Romanum.

Strategický cieľ sa bude naplňovať v rámci prioritných oblastí rozvoja:

1. Zatraktívnenie rekreačného potenciálu,
2. Skvalitnenie života miestnych obyvateľov budovaním infraštruktúry voľného času,

3. Rozvoj spolupráce mikroregiónov na báze kultúrnej výmeny a prenosu know-how,

4. Rozvoj kvality životného prostredia,

5. Rozvoj služieb zdravotnej a sociálnej starostlivosti,

6. Rozvoj malých a stredných podnikov.

4.2 Možnosti čerpania pre obce Via Romanum

V tejto časti bakalárskej práce popisujem možnosti čerpania finančných prostriedkov, ktoré obce mikroregiónu využili vo svoj prospech.

Regionálny operačný program

Hlavným cieľom Regionálneho operačného programu (ROP) je zvýšiť dostupnosť a kvalitu občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch.

Plnenie uvedeného cieľa bude prispievať k dosahovaniu cieľa strategickej priority Infraštruktúra a regionálna dostupnosť, ktorým je „zvýšenie vybavenosti regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich služieb“. Operačný program sa cez zameranie svojich prioritných osí dopĺňa s OP Doprava, OP Informatizácia spoločnosti, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Vzdelávanie a OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia, ako sa uvádza pri popise jednotlivých prioritných osí.

Regionálny operačný program schválila EK dňa 24.9.2007.

Finančný príspevok ES na Regionálny operačný program je 1 445 000 000 EUR.

Cieľ operačného programu je napĺňaný prostredníctvom 5 prioritných osí, z ktorých obce využili tri, ktoré nižšie charakterizujem.

Prioritná os 1 - INFRAŠTRUKTÚRA VZDELÁVANIA

V rámci osi 1 je podporovaná rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vybraných predškolských zariadení, základných a stredných škôl, obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia.

Na túto prioritnú os je z celkového finančného príspevku vyčlenená suma 410 mil. €.

Prioritná os 4 - REGENERÁCIA SÍDIEL

V tejto osi sú podporované aktivity zamerané na úpravu verejných priestranstiev a prvkov verejnej zelene, výstavbu a rekonštrukciu chodníkov a cyklistických trás vrátane dopravných systémov, výstavbu a rekonštrukciu verejných osvetlení, rekonštrukciu miestnych komunikácií vrátane dopravných systémov, rekonštrukciu

a výstavbu zastávok, úpravu regulácie povodí, opodstatnenú rekonštrukciu kanalizácií a vodovodov a to výlučne v nadväznosti na realizáciu iných investičných aktivít regenerácie sídiel. Minimálny rozsah operácií v rámci jedného projektu zahŕňa kombináciu aspoň 4 z vyššie uvedených aktivít.

Na túto prioritnú os je z celkového finančného príspevku vyčlenená suma 567 mil. €.

Prioritná os 3 - POSILNENIE KULTÚRNEHO POTENCIÁLU REGIÓNOV

Táto os zahŕňa rekonštrukciu, rozširovanie a modernizáciu pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni, knižníc, múzeí a galérií, revitalizáciu nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území vo vlastníctve verejného sektora s využitím na rozšírenie činnosti pamäťových a fondových inštitúcií a ich využitia v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu, v odôvodnených a výnimočných prípadoch je možné revitalizovať pamiatky, využívať ich na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, revitalizáciu príľahlých historických parkov v areáli nehnuteľných kultúrnych pamiatok v nadväznosti na vyššie spomínané aktivity.

Na túto prioritnú os je z celkového finančného príspevku vyčlenená suma 224 mil. €.

Operačný program životné prostredie

Operačný program Životné prostredie (ďalej len „OP ŽP“) predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov Európskej únie pre sektor životného prostredia na roky 2007 – 2013.

OP ŽP je financovaný spoločne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej len „ERDF“) a Kohézneho fondu (ďalej len „KF“). Stratégia OP ŽP vytvára podmienky pre konvergenciu SR k priemeru EÚ – 15 v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia. Globálnym cieľom OP ŽP je zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja.

Finančný príspevok na Operačný program životné prostredie predstavuje sumu 2 058 mil. EUR.

Prioritná os 4 – ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Špecifickým cieľom je dobudovanie infraštruktúry odpadového hospodárstva SR v zmysle právnych predpisov EÚ a SR, znižovanie a eliminácia negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží a skládok odpadov na zdravie ľudí a ekosystémy.

Operačný cieľ „Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov“ je zameraný na zvýšenie množstva zhodnocovaných odpadov. Medzi aktivity zhodnocovania odpadov je potrebné zaradiť aj tie aktivity, ktoré sa zaoberajú zhodnocovaním odpadov z priemyselnej a poľnohospodárskej výroby. Do tejto aktivity je tiež potrebné zaradiť činnosti mechanicko – biologickej úpravy odpadov a termickej úpravy odpadov vedúce k znehodnoteniu odpadov. Jedná sa napríklad o výstavbu kompostární a bioplynových staníc.

Na túto prioritnú os je z celkového finančného príspevku vyčlenená suma 570 mil. €.

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) je známym, ale hlavne obľúbeným a úspešným nástrojom rozvoja vidieka v štátoch vyspelej Európy a jeho hlavným cieľom je udržať človeka na vidieku.

Cieľom programu je vytvoriť ekonomické, organizačné a odborné predpoklady podpory vidieckych komunít k tomu, aby sa vlastnými silami snažili o harmonický rozvoj zdravého životného prostredia, zachovávanie prírodných a kultúrnych hodnôt vidieckej krajiny a rozvoj environmentálne vhodných hospodárskych aktivít s dôrazom na identitu a špecifiká tohto prostredia.

V obnove dediny je dôležitá spoluúčasť jej obyvateľov a spolupráca odborníkov smerovaná k zachovaniu kultúrnej kontinuity, tradícií a charakteristického vzhl'adu vidieckeho sídla a krajiny.

Program ale hlavne vytvoril priestor pre miestny rozvoj v podmienkach EÚ – uplatňuje a rozvíja princípy regionálnej a štrukturálnej politiky, Miestnej agendy 21, pracuje metódami endogénneho rozvoja, čím zvyšuje absorpčnú schopnosť štrukturálnej pomoci vo vidieckom priestore a aktívne prispieva k podpore integrovaného rozvoja vidieka. Drobnými realizáciami zlepšuje a skvalitňuje prostredie - hlavne verejné priestranstvá a objekty, čím vytvára podmienky pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a zvyšuje ekologické povedomie obyvateľov.

LEADER NSK

Program LEADER NSK bol vytvorený Nitrianskym samosprávnym krajom a je financovaný z regionálnych zdrojov. Bol vytvorený pre obce, ktoré nemajú možnosť získať finančné prostriedky priamo z programu LEADER.

Impulzom pre rozvoj obcí čerpajúcich finančné prostriedky z programu LEADER NSK je prístup „zdola – nahor“, charakteristický pre LEADER, ktorý kladie práve dôraz na aktívnu účasť občanov žijúcich v danom území pri smerovaní a rozhodovaní o aktivitách, ktoré majú prispieť k integrovanému rozvoju územia.

LEADER v podstate nabáda vidiecke oblasti, aby hľadali a skúmali nové spôsoby, ako sa stať konkurencieschopnými, ako najlepšie využiť svoje aktíva, a ako prekonať problémy, ktorým môžu čeliť. Týmto spôsobom LEADER prispieva k zlepšovaniu kvality života farmárskych rodín vo vidieckych oblastiach, ako aj širšieho vidieckeho obyvateľstva.

LEADER NSK je grantová schéma financovaná z prostriedkov NSK, ktorá využíva dva nástroje na podporu integrovaného rozvoja vidieka:

1) Spolufinancovanie Integrovaných stratégií rozvoja územia pre schválené MAS – výška dotácie predstavuje 41 492,40 EUR na obdobie 5 rokov odo dňa podpisu zmluvy s NSK. Podmienky poskytovania dotácií upravuje Všeobecne záväzné nariadenie Nitrianskeho samosprávneho kraja č. 3/2009.

2) Podpora implementácie Integrovaných stratégií miestneho rozvoja pre neschválené MAS – maximálna možná výška dotácie na 1 rok jed jednu MAS nesmie presiahnuť sumu 33 193,92 EUR. Podmienky poskytovania dotácií upravuje Všeobecne záväzné nariadenie Nitrianskeho samosprávneho kraja č. 4/2009.

LEADER NSK podporuje veľké množstvo aktivít. Mikroregión využil podporu výstavby zariadení na energetické zhodnocovanie odpadov, modernizácie objektov predškolskej výchovy, obnovy školskej infraštruktúry a materiálno-technického vybavenia základných škôl, rozvoja a modernizácie objektov slúžiacich na organizovanie kultúrnych a spoločenských podujatí, modernizácie jestvujúcich kultúrnych objektov, rozvoja siete širokopásmového internetu v objektoch verejnej správy, internetizácie služieb poskytovaných verejnou správou pre občanov a podporu integrácie informačných systémov samosprávy.

4.3 Realizované projekty

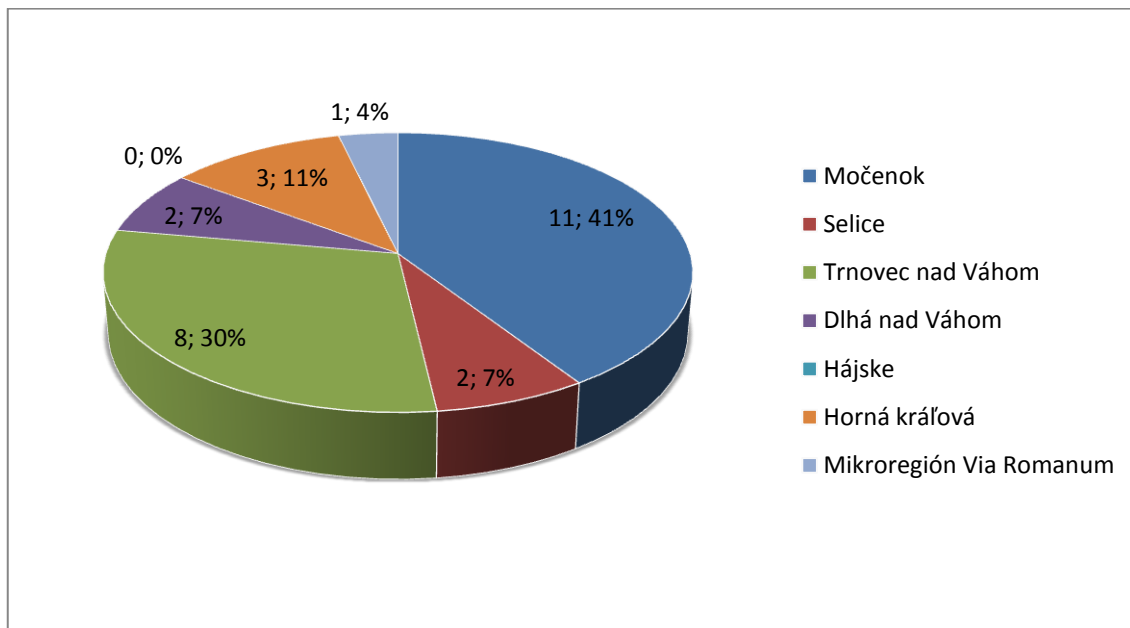
V tejto časti bakalárskej práce sa venujem úspešným projektom. Hodnotím úspešnosť jednotlivých obcí v čerpaní nenávratných finančných príspevkov, ako aj čerpanie z jednotlivých operačných programov.

Tab. 5: Zoznam projektov realizovaných Via Romanum a jednotlivými obcami

P.č.	Žiadateľ	Názov projektu	Operačný program	Dotácia v EUR
1	OZ "TRNKY" pri ZŠ a MŠ v Trnovci nad Váhom	Zelená oáza	LEADER NSK	2 868,27
2	Obec Trnovec nad Váhom	Rozšírenie verejného informačného systému v obci Trnovec nad Váhom	LEADER NSK	2 676,25
3	Rodičovské združenie pri ZŠ Horná Kráľová	Parková úprava areálu školy	LEADER NSK	1 544,00
4	Obec Horná Kráľová	Rekonštrukcia verejného rozhlasu v obci Horná Kráľová	LEADER NSK	176,76
5	Obec Dlhá nad Váhom	Modernizácia miestneho rozhlasu v obci Dlhá nad Váhom	LEADER NSK	870,12
6	Obec Selice	Rekonštrukcia rozhlasovej ústredne a rozšírenie rozhlasového vedenia	LEADER NSK	2 905,33
7	Obec Močenok	Rozšírenie informačného systému v obci Močenok	LEADER NSK	4 355,54
8	Občianske združenie Sv. Gorazda	Rekonštrukcia a rozšírenie oddychovej zóny v kostolnom parku	LEADER NSK	4 470,70
9	Klub kresťanskej mládeže, Močenok	Propagačný materiál o Via Romanum	LEADER NSK	1 700,00
10	Rodičovské združenie pri Základnej škole v Močenku	Inovácia podpory tradícií Via Romanum	LEADER NSK	2 841,35
11	Obec Dlhá nad Váhom	Obecný mobiliár v Dlhej nad Váhom	LEADER NSK	2 676,00
12	Obec Trnovec nad Váhom	80. výročie založenia futbalového klubu	LEADER NSK	2 817,04

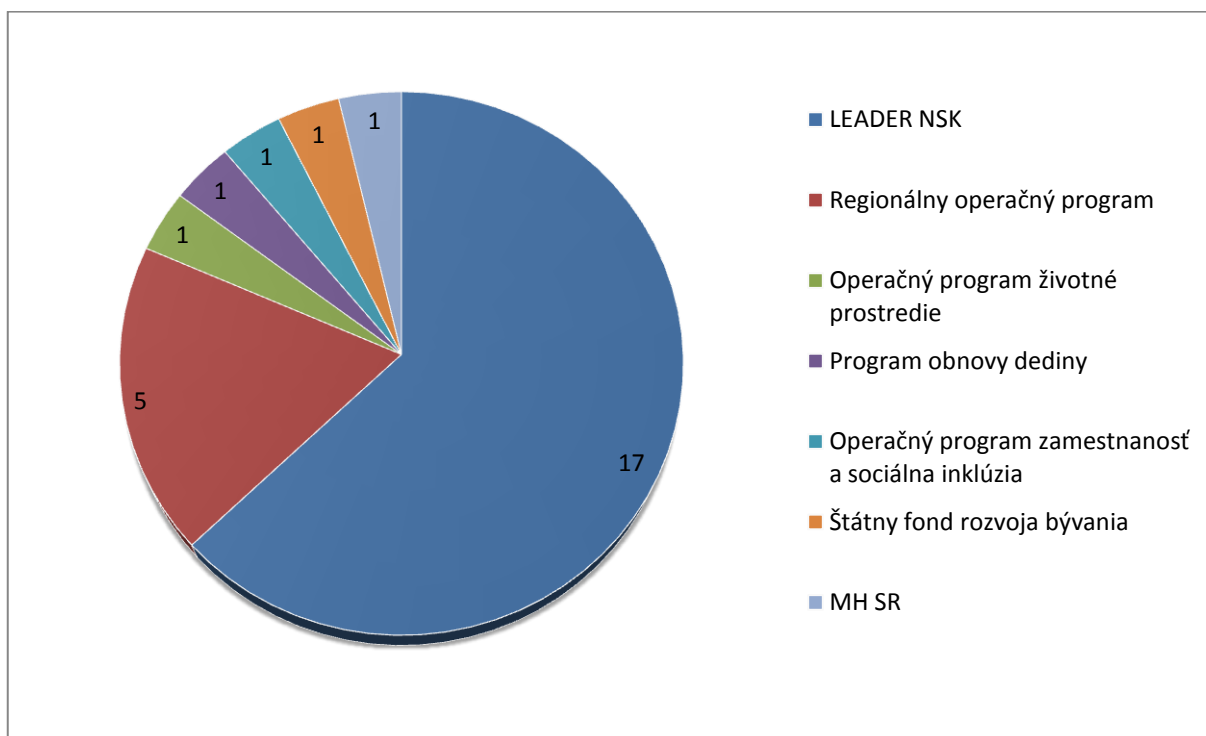
P.č.	Žiadateľ	Názov projektu	Operačný program	Dotácia v EUR
13	Obec Horná Kráľová	Nový informačný systém v obci Horná Kráľová	LEADER NSK	7 479,00
14	Mikroregión Via Romanum	Infotabule Via Romanum	LEADER NSK	4 620,58
15	Obec Močenok	Moderný informačný systém v obci Močenok	LEADER NSK	7 497,00
16	Obec Selice	Informačné stĺpiky so smerovými tabuľkami	LEADER NSK	3 859,20
17	Obec Trnovec nad Váhom	Zvýšenie informovanosti obyvateľov obce	LEADER NSK	3 645,00
18	Obec Močenok	Modernizácia, rekonštrukcia a zvýšenie energetickej efektívnosti základnej školy	Regionálny operačný program	1 136 449,41
19	Obec Močenok	Revitalizácia centra obce Močenok	Regionálny operačný program	1 080 847,26
20	Obec Močenok	Múzeum a galéria Sv. Gorazda v Močenku - rekonštrukcia, rozšírenie a modernizácia	Regionálny operačný program	712 099,77
21	Obec Močenok	Podpora tvorby nových miest v obci Močenok	Operačný program zamestnanosť a sociálna inklúzia	230 000,00
22	Obec Močenok	Výstavba 16 bytových jednotiek	Štátny fond rozvoja bývania	423 320,00
23	Obec Močenok	Rekonštrukcia zdravotného strediska	MH SR	170 000,00
24	Obec Trnovec nad Váhom	Kompostáreň nad 10 ton	Životné prostredie	KF - 355 636,52 ŠR - 41 837,92
25	Obec Trnovec nad Váhom	Rekonštrukcia Základnej školy a Materskej školy	Regionálny operačný program	686 152,14
26	Obec Trnovec nad Váhom	Regenerácia centrálnej zóny obce Trnovec nad Váhom	Regionálny operačný program	948 546,03
27	Obec Trnovec nad Váhom	Artézská studňa - prestrešenie a úprava okolia	Program obnovy dediny	3 500,00

Obr. 3: Počet úspešných projektov realizovaných v jednotlivých obciach a ich percentuálna úspešnosť

Z uvedenej tabuľky a grafu, vytvorených na základe dostupných informácií, vyplýva, že v čerpaní dotácií a v počte realizovaných projektov bola najúspešnejšia obec Močenok a najmenej úspešnou bola obec Hájске. Druhou najúspešnejšou bola obec Trnovec nad Váhom. Obec Močenok je v rámci regiónu Via Romanum najväčšou obcou, čo sa týka počtu obyvateľov, a už v minulosti bola strategicky dôležitou obcou. Spolu s vedením obce, ktoré malo záujem o zlepšenie podmienok pre život obyvateľov, to boli rozhodujúce faktory pri predkladaní a realizácii projektov. Hoci obec Trnovec nad Váhom nepatrí medzi najväčšie obce mikroregiónu, jej poloha a existencia železničnej trate ju dáva do polohy strategicky dôležitej obce, čo určite pomohlo obci v úspešnosti. V obci Hájске neboli realizované žiadne investičné projekty, nakoľko minulé vedenie obce neprejavilo záujem o čerpanie dotácie. Po posledných voľbách v obci sa však záujem zmenil a súčasné vedenie obce má záujem o zapojenie sa do čerpania nenávratných finančných príspevkov.

Obr. 4: Počet projektov realizovaných prostredníctvom jednotlivých operačných programov

Z uvedeného grafu vyplýva, že obce boli najúspešnejšie v čerpaní finančných prostriedkov z programu LEADER NSK. Tento program bol vytvorený pre obce katastrálne spadajúce do Nitrianskeho kraja, ktoré nemajú možnosť čerpať prostriedky priamo z programu LEADER. Z tohto programu boli realizované projekty s menšou finančnou náročnosťou. Projekty boli väčšinou zamerané na zvýšenie informovanosti obyvateľov mikroregiónu. Iba obciam Močenok a Trnovec nad Váhom sa úspešne podarilo získať finančné prostriedky aj mimo programu LEADER NSK. Investične náročnejšie projekty boli realizované z Regionálneho operačného programu. Z tohto programu boli financované projekty zamerané na rekonštrukciu základných a materských škôl, kultúrnych stredísk a tiež aj revitalizácie centier obcí. Dôležité pre obce však boli aj menej zastúpené programy, ktoré poskytli obciam možnosť vytvoriť nové pracovné miesta a nové bytové jednotky.

Projekty realizované v obci Močenok

V tejto časti stručne charakterizujem realizované projekty a využitie poskytnutých finančných príspevkov.

Múzeum a galéria sv. Gorazda v Močenku

Budova kultúrneho strediska bola postavená v roku 1897. Slúžila sestram Vincentkám ako kláštor a fungovala aj ako dievčenská škola. Od roku 1987 tu sídli kultúrne stredisko a knižnica. 113. ročná budova zatiaľ neprešla významnejšou rekonštrukciou. Nakoľko už vykazovala znaky opotrebenia zvonka aj zvnútra, bolo nevyhnutné hľadať zdroje, z ktorých by ju bolo možné komplexne zrekonštruovať. Budova patrí Farnosti Močenok a jej priestory využíva obec bezplatne už niekoľko desaťročí. Priestory slúžia všetkým obyvateľom, ktorí sa tu stretávajú pri mnohých príležitostiach a na najrôznejších podujatiach.

Úspešný projekt na rekonštrukciu pod názvom **Múzeum a galéria sv. Gorazda** s finančnými nákladmi 676 tisíc EUR bol schválený začiatkom roka 2010. Počas schvaľovania všetkých legislatívnych krokov úzko spolupracovalo vedenie obce so správcom budovy, aby spoločne dohodli všetky podrobnosti opráv a úprav budovy.

Do kompletnej rekonštrukcie budovy patrí výmena okien na celom objekte, výmena dverí, podláh, inštalácia osobného výťahu, oprava vonkajšej i vnútornej fasády, odizolovanie podláh, rekonštrukcia elektroinštalácie a sociálnych zariadení. Do budovy bude zabezpečený aj bezbariérový prístup. Obec na realizácii projektu participuje 5 % spoluúčasťou.

Rekonštrukcia a rozšírenie oddychovej zóny v kostolnom parku

Na základe výzvy vyššieho územného celku vypracovala obec Močenok v spolupráci s občianskym združením sv. Gorazda projekt na revitalizáciu parku pri kostole sv. Klementa. Projekt je vo výške 3 900 EUR bol úspešný. Podľa projektu boli na všetky vstupy do areálu parku vyrobené a nainštalované brány, ktoré majú zabrániť vandalom, aby ničili spoločný majetok a odrádzali tým občanov obce od oddychu v týchto pekných a tichých miestach. Bezprostredne po zabezpečení vchodov do parku, v ktorom je nainštalovaný aj kamerový systém, pokračovali práce na revitalizácii parku vybudovaním oddychových zón, v ktorých sú lavičkám parkové cesty a chodníky a nová zeleň.

Obnova zelene a vybavenia sa realizovala prostredníctvom ďalšieho finančného krytia z úspešného projektu. Ministerstvo životného prostredia poskytlo dotáciu vo výške 3 000 EUR na revitalizáciu areálu parku. Na revitalizácii areálu parku sa finančne, čiastkou 4 000 EUR, spolupodieľa aj obec.

S projektov však niektorí občania nesúhlasili, nakoľko parkom prechádzali už celé roky cestou do práce aj z práce.

Revitalizácia centra obce Močenok

Revitalizácia centra bola plánovaná v obci už niekoľko rokov. Požiadavky na životný priestor, jeho funkčnosť a estetiku sa oproti ostatným úpravám v tejto časti obce spred niekoľkých rokov zmenili. Projekt v hodnote 1 milión 47 tisíc EUR zahŕňa rekonštrukcie chodníkov, verejného osvetlenia, rigolov, osadenia fontány, rekonštrukcie výbočísk pre autobusy, alebo spevnených plôch v časti obce siahajúcej takmer od dolného cintorína cez celé centrum obce až po stret ulíc sv. Gorazda a dekana Dúbravického.

Architektonický návrh projektu vypracoval kolektív projektantov z ateliéru AVENIR Nitra, pod vedením Ing. Arch. Martina Cífru. Projekt s názvom Revitalizácia centra obce Močenok bol podaný začiatkom júna 2009 na VÚC Nitra. Riadiacim orgánom Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja bol projekt schválený a obci bola poskytnutá dotácia v plnej výške 1 047 000 EUR.

Modernizácia, rekonštrukcia a zvýšenie energetickej efektívnosti základnej školy

Vedenie obce Močenok riešilo nepriaznivý technický stav a nedostatky v základnej škole. Po rekonštrukcii strechy na troch budovách, vypracovalo vedenie obce projekt na komplexnú rekonštrukciu budov. Žiadosť bola úspešná a bola schválená dotácia vo výške 1,89 milióna EUR. Spoluúčasť obce predstavovala čiastku približne 56 tisíc EUR.

Úspešný projekt z fondov EÚ ošetroval celkovú obnovu interiéru a exteriéru budov školy, ktorá má v ďalšom období zabezpečiť podstatnú úsporu energií a modernizáciu vyučovacieho procesu. Podstatná časť prác bola realizovaná v letných mesiacoch počas prázdnin tak, aby bol vyučovací proces ovplyvnený v čo najmenšom rozsahu.

Rekonštrukcia základnej školy patrila z hľadiska objemu prác a finančného zabezpečenia k najväčším investičným akciám v obci. Realizovaná bola výmena okien, zateplenie, klampiarske práce, výmena podlahových krytín a tiež aj výmena poškodených rímsy.

Výstavba 16 bytových jednotiek

V bytovom dome sa budú nachádzať 1- a 2-izbové byty s rozlohou 40 a 50 m² a každý byt bude mať samostatné plynové kúrenie. Filozofia obce je stavať malometrážne byty, ktoré budú slúžiť mladým rodinám, resp. osamelým občanom. Napríklad po naštartovaní mladej rodiny, ktorá tam bude bývať, po získaní vhodnejších podmienok alebo väčšieho bytu, táto rodina byt vráti a ten bude môcť byť poskytnutý ďalším čakaťom.

Stavba je realizovaná systémom overeným v zahraničí. Ide o systém dosiek na báze prírodných materiálov, ktoré majú vysokú životnosť a sú mimoriadne tepelne stabilné. Dom postavený takýmto systémom už potom nie je nutné zatepľovať.

Moderný informačný systém v obci Močenok

V rámci programu Leader obec Močenok prostredníctvom Via Romanum, ktorého je členom, požiadala Vyšší územný celok v Nitre v rámci projektu Verejné systémy a značenia o dotáciu na projekt vo výške 8330 EUR.

Dotácia bola schválená s podmienkou, že obec uhradí z toho projektu 10 % sumy. Celý projekt je zameraný najmä na doplnenie informačných tabúl s názvami ulíc alebo inštitúcií vo všetkých častiach obce, ďalej na rekonštrukciu vysielacej stanice obecného rozhlasu a na rozšírenie obecného rozhlasu. Cieľom projektu je zabezpečiť vyššiu informovanosť občanov a návštevníkov obce.

Rekonštrukcia zdravotného strediska

Úspešný projekt znižovania energetickej náročnosti budovy zdravotného strediska, ktorý je financovaný Európskou bankou pre obnovu a rozvoj zastrešuje Ministerstvo hospodárstva, ktoré zastupuje Slovenská inovačná a energetická agentúra.

Rekonštruované budú časti zdravotného strediska v zmysle energetického auditu a projektovej dokumentácie. Projekt rieši výmenu svietidiel, vykurovacích kotlov, opravu strechy a fasády, výmenu okenných výplní, ale aj izoláciu podlahy na prízemí budovy.

Realizácia projektu však bude znamenať aj isté obmedzenia, ktoré žiaľ budú musieť byť pretrpené, aby budova aj v nasledujúcich rokoch mohla slúžiť svojmu účelu.

Podľa predbežných informácií bude rozpočet vo výške cca 170 000 EUR a ide o zdroje z Európskej banky, kde prispeli viacerí investori. Obec tieto peniaze nedostane

do rozpočtu. Konkrétna suma však bude známa po uzatvorení všetkých prác. Môžu sa vyskytnúť aj práce navyše, ktoré teraz ešte nie sú známe.

Projekty realizované v obci Trnovec nad Váhom

Rekonštrukcia základnej a materskej školy

V obci bola odsúhlasená finančne náročnejšia alternatíva, ktorá komplikovala aj samotnú žiadosť o dotáciu. Postupne získané „menšie“ dotácie a vlastné investície na rekonštrukciu telocvične a zahájené práce na Materskej škole pootvorili dvierka k splneniu kritérií pre podanie žiadosti.

Žiadosť kladne vyhodnotila komisia a riadiaci orgán schválil dotáciu z euro fondov (ROP) vo výške cca. 720 tis. EUR s 5 %-nou spoluúčasťou obce. Zo schválených peňazí sa mohla dokončiť rekonštrukcia MŠ aj s prístavbou, spojovacia chodba medzi budovou ZŠ a telocvične s kancelárskymi priestormi pre ZŠ, bezbariérový prístup a rekonštrukcia vnútorných priestorov ZŠ. Časť financií bola určená aj na obnovu zariadení v triedach a na vybavenie jazykovej, resp. počítačovej učebne.

Následne z ďalšieho grantu (Energetická efektívnosť verejných budov), kde bola obec tiež úspešná, sa budova školy a družiny zateplila, zrekonštruovalo sa kúrenie a vymenili sa svietidlá. Zostávajúce práce, ale i financie na vybavenie M(Š) obec uhrádza z vlastného rozpočtu.

Kompostáreň nad 10 ton

V obci sa biologicky rozložiteľný odpad kompostuje už niekoľko rokov. Množstvo vyprodukovaného kompostu sa každoročne zvyšuje a už dávno presiahlo 10 ton za rok. Z dôvodu sprísňujúcich sa kritérií, zákonných povinností, ale aj veľkého množstva biologického odpadu obec pristúpila k vybudovaniu kompostárne, ktorá už musí vyhovovať legislatívnym požiadavkám.

Obec vypracovala projekt na výstavbu novej kompostárne a požiadali o dotáciu z Operačného programu Životné prostredie s päť percentnou účasťou obce.

Projekt bol úspešný, a tak na jeseň roku 2009 pripravovali jej výstavbu. Projekt je tvorený stavebnou časťou a strojným vybavením.

V budúcnosti sa tu bude spracovávať biologicky rozložiteľný odpad prednostne z verejných priestranstiev, ale i od obyvateľov. Vzhľadom k finančnej náročnosti spracovania odpadu pri preberaní je treba sa zamyslieť ako podporiť občanov, ktorí uprednostnia domáce kompostovanie.

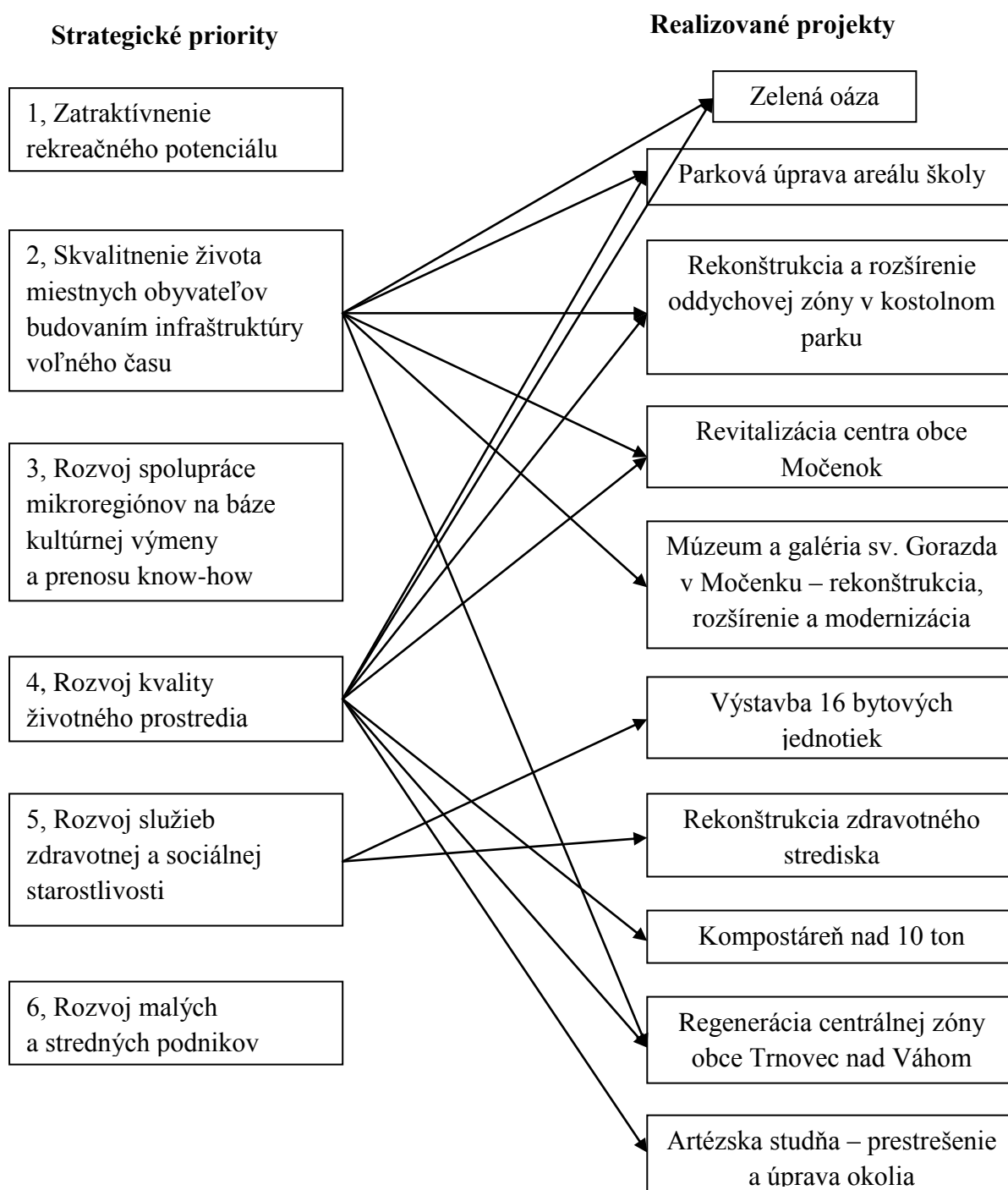
V druhej časti pozemku chce obec vybudovať zberný dvor. Projektová dokumentácia bola spracovaná. Žiadosť o dotáciu bola podaná v máji roku 2010.

Artézská studňa - prestrešenie a úprava okolia

Obci bola schválená dotácia zo Slovenskej agentúry životného prostredia v rámci Programu obnovy dediny, a to na prestrešenie a úpravu okolia artézskej studne v Mlynárskej ulici vo výške 3 500 EUR. Obec využila poskytnutú dotáciu na úpravu priestoru, ktorý využíva veľká časť obyvateľov obce. Realizáciou zámeru na obnovu studne sa darí plniť cieľ Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, a tým prispieť k zlepšeniu života jej obyvateľov.

4.4 Napĺňanie stratégie

Obr. 5: Napĺňanie strategických priorit pomocou realizovaných projektov

Realizáciou projektov bolo naplnených niekoľko strategických priorit mikroregiónu Via Romanum.

Strategická priorita 1, zatraktívnenie rekreačného potenciálu, je čiastočne napĺňaná realizáciou projektov na zvýšenie informatizácie v obciach, na ktorú je zameraný napríklad projekt na osadenie informačných stĺpikov v obci Selice či vytvorenie nového

informačného systému v obci Horná Kráľová. Strategická priorita 2, zameraná na budovanie infraštruktúr voľného času, bola uskutočnená prostredníctvom projektu obce Močenok, ktorá zrekonštruovala a modernizovala Múzeum a galériu sv. Gorazda, využívanú ako kultúrne stredisko. Strategická priorita 3 zameraná na rozvoj spolupráce mikroregiónov v sledovanom období nebola realizovaná. Strategickú prioritu 4, zaoberajúcu sa životným prostredím, naplnili obce Horná Kráľová, Močenok a Trnovec nad Váhom. Projekty na parkovú úpravu, rekonštrukciu oddychovej zóny, či stavbu kompostárne pomohli zlepšiť životné prostredie v daných obciach. Rekonštrukcia zdravotného strediska a výstavba 16 bytových jednotiek v obci Močenok naplnili strategickú prioritu 5, teda rozvoj služieb zdravotnej a sociálnej starostlivosť. Podľa dostupných informácií nebola naplnená ani strategická priorita 6 zameraná na rozvoj malých a stredných podnikov.

V obciach však boli realizované aj projekty, ktoré nespádajú pod žiadnu z uvedených priorít. Jedná sa o projekty uskutočnené v obciach Močenok a Trnovec nad Váhom, ktoré boli zamerané na rekonštrukciu a modernizáciu základných škôl a materskej školy. Hoci tieto projekty nespádajú pod jednotlivé stratégie, pomáhajú naplňovať celkový strategický cieľ mikroregiónu Via Romanum, keďže zlepšujú podmienky života obyvateľov obcí, pomáhajú rozvoju miestnej infraštruktúry a tiež aj zlepšujú podmienky pre rozvoj aktivít pre deti.

Strategický cieľ zameraný na zvýšenie kvality a podmienok života obyvateľov mikroregiónu Via Romanum prostredníctvom rozvoja miestnej infraštruktúry služieb, zlepšenie stavu životného prostredia a prostredia pre rozvoj aktivít pre deti a mládež je naplňovaný prostredníctvom uskutočnených projektov aj napriek tomu, že nie všetky priority sú úspešne naplnené.

4.5 Návrhy a odporúčania

Správne rozhodovanie a naplňovanie strategických cieľov je pre obce veľmi dôležité. Je potrebné realizovať projekty tak, aby spolu v priestore vytvárali multiplikačný efekt a zabezpečovali tak rozvoj obcí a mikroregiónu.

Do budúcnosti je veľmi dôležité, aby sa do čerpania finančných prostriedkov zapojili aj obce, ktoré boli doteraz menej úspešné, ktoré sú menšie a možno nie tak strategicky dôležité. V mikroregióne by totiž mohli vzniknúť obrovské rozdiely v kvalite života obyvateľov obcí.

V obciach Hájske, Dlhá nad Váhom a Selice je nevyhnutné, aby vedenie obcí začalo spolupracovať s občanmi a reagovali na výzvy jednotlivých programov predkladaním projektov, nakoľko v týchto obciach neboli realizované žiadne alebo iba minimum projektov v porovnaní s obcami Močenok a Trnovec nad Váhom. Mohlo by sa totiž stať, že tieto obce v porovnaní s úspešnými budú akoby zaostalé. Menej úspešné obce by mali začať predkladať viac projektov, spolupracovať pri vypracovaní projektov s úspešnejšími obcami a tiež s regionálnymi rozvojovými agentúrami. Pre rozvoj mikroregiónu a napĺňanie strategického cieľa je potrebné, aby aj úspešné obce naďalej reagovali na výzvy, predkladali projekty a čerpali nenávratné finančné príspevky, aby naďalej pokračovali v úspešnom rozvoji a v zlepšovaní podmienok pre život v obci.

Hoci nie všetky realizované projekty spadajú pod strategické priority, obce by mali pokračovať v ich realizácii pod podmienkou, že pomáhajú zvyšovať kvalitu života obyvateľov v obci a majú pre obec prínos. Pokiaľ by sa realizovali projekty, ktoré pre obce nie sú prínosné, je potrebné ich prehodnotiť a zamerať sa na iné, ktoré pomôžu rozvoju celého mikroregiónu.

Pri spracovávaní bakalárskej práce som sa stretla s problémami získavania údajov o úspešných projektoch v čerpaní finančných prostriedkov EÚ v mikroregióne Via Romanum. Nie všetky obce boli ochotné spolupracovať a poskytnúť mi potrebné údaje a nie všetky potrebné informácie sú voľne dostupné na internete. Preto by som chcela vyzdvihnúť ochotu zástupcov obce Močenok a mikroregiónu Via Romanum poskytnúť mi informácie kedykoľvek, či už osobne, telefonicky alebo prostredníctvom emailu.

Záver

V súčasnosti sa na Slovensku kladie veľký dôraz na rozvoj vidieckych oblastí, ktoré zaberajú na našom území 86 % plochy.

Hlavným cieľom mojej bakalárskej práce je zhodnotiť využívanie prostriedkov Európskej únie na rozvoj vidieckych obcí v mikroregióne Via Romanum. Hlavný cieľ je dosahovaný pomocou čiastkových cieľov, a to: charakteristikou mikroregiónu Via Romanum, hodnotením čerpania nenávratných finančných príspevkov, hodnotením úspešnosti obcí v čerpaní prostriedkov z fondov, hodnotením operačných programov, prostredníctvom ktorých obce čerpali finančné prostriedky a hodnotením napĺňania stratégie mikroregiónu.

Z dostupných informácií, ktoré boli získané z internetových stránok Operačného programu životné prostredie, Regionálneho operačného programu, Programu rozvoja vidieka, Programu obnovy dediny, Operačného programu zamestnanosť a sociálna inklúzia, Ministerstva hospodárstva SR a zo stránky programu LEADER NSK a rovnako aj z informácií poskytnutých zástupcami obce bolo možné tieto ciele naplniť a zistiť nasledovné výsledky.

V programovom období 2007 – 2013 boli doteraz použité na čerpanie pomoci z EÚ Regionálny operačný program, Operačný program životné prostredie, LEADER NSK, Program obnovy dediny a Operačný program zamestnanosť a sociálna inklúzia. Možnosť čerpať finančné prostriedky z týchto programov využilo 5 obcí mikroregiónu. Túto možnosť nevyužila iba obec Hájske. Najviac projektov bolo úspešných v programe LEADER NSK, prostredníctvom ktorého sa vo väčšine prípadov financovalo zlepšenie informatizácie v obciach. Druhým najúspešnejším program bol Regionálny operačný program prostredníctvom ktorého obce rozvíjajú kvalitu životného prostredia a infraštruktúry voľného času, ale tiež aj modernizujú a rekonštruujú školské zariadenia.

Najaktívnejším žiadateľom je obec Močenok. Úspešnosť obce je vo veľkej miere podmienená aktivitou vedenia obce, ktoré má záujem zlepšovať kvalitu života v obci. Druhou najúspešnejšou bola obec Tmovec nad Váhom, ktorá nepatrí medzi najväčšie obce, ale pre železničnú trať prechádzajúcu cez obec je strategicky dôležitou. Spolu s vedením obce sú to dôležité faktory pre úspešnosť v čerpaní nenávratných finančných príspevkov. Najmenej úspešnou obcou je obec Hájske, ktorá dodnes nezaznamenala ani jeden úspešný projekt. Tento fakt je ovplyvnený najmä nečinnosťou minulého vedenia obce, ktoré neprejavilo záujem o čerpanie prostriedkov z fondov. Súčasnú vedenie však

má záujem o zmenu. Medzi ďalšie faktory ovplyvňujúce prekladanie projektov patrí aj stupeň demokracie na miestnej úrovni, integrácia, kvalita miestnej sociálnej, ekonomickej a fyzickej štruktúry. Tieto faktory sú identifikované ako dôležité pre správne uskutočňovanie politiky rozvoja.

Podľa dostupných informácií dochádza k napĺňaniu strategického cieľa mikroregiónu Via Romanum, ktorý je zameraný na zvýšenie kvality a podmienok života obyvateľov prostredníctvom rozvoja miestnej infraštruktúry a služieb a zlepšenie stavu životného prostredia a prostredia pre rozvoj aktivít pre deti a mládež. Avšak v súčasnosti nedochádza k napĺňaniu všetkých strategických priorít. Čiastočne dochádza k napĺňaniu strategickkej priority 1 zameranej na rekreačný potenciál. Táto priorita je napĺňaná zlepšením informačných systémov v obciach. Úspešne napĺňané sú priority 2, 4 a 5, ktoré sú zamerané na budovanie infraštruktúr voľného času, rozvoj kvality životného prostredia a služieb sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Tieto priority sú napĺňané vďaka projektom na regeneráciu centrálnych zón obcí, parkové úpravy, stavbu kompostárne, rekonštrukciu zdravotného strediska či stavbu bytových jednotiek. Podľa dostupných informácií strategické priority 3 a 6 v súčasnosti napĺňané nie sú.

Pre obce je veľmi dôležité aby aj naďalej pokračovali v predkladaní projektov a v reagovaní na jednotlivé výzvy, či už ide o viac alebo menej úspešné obce. Je nutné zvyšovať kvalitu podmienok pre život v týchto obciach. Menej úspešné obce by mali začať predkladať viac projektov, spolupracovať pri vypracovaní projektov s úspešnými obcami a tiež s regionálnymi rozvojovými agentúrami. To však závisí na vedení obce, na ochote vedenia spolupracovať s obyvateľmi a vypracovávať projekty, ktoré budú prospešné pre obec a jej obyvateľov.

Použitá literatúra

- 1, BRACJUN, A. *Hospodárska politika Európskej únie*. Bratislava: Sprint dva, 2008. 221s. ISBN 978-80-969927-7-5.
- 2, EUROPEAN UNION, 2010: *Európska kohézna politika na Slovensku*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. dostupné na <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/sk_sk.pdf>
- 3, *Európsky fond regionálneho rozvoja*. 2007 [online] [cit. 2011-04-25]. dostupné na: <<http://www.minedu.sk/index.php?rootId=158>>
- 4, *Európsky sociálny fond*. 2007 [online] [cit. 2011-04-25]. dostupné na: <<http://www.minedu.sk/index.php?rootId=157>>
- 5, FÁZIKOVÁ, Mária. a i. 2005. *Rozvoj vidieka v kontexte integrácie SR do EÚ: záverečná správa*. Nitra: SPU, 2008. 130s.
- 6, *Kohézny fond*. 2008 [online] [cit. 2011-04-25]. dostupné na: <http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_sk.htm>
- 7, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. 2003. *Aby európske fondy slúžili Slovensku I*. Bratislava: MVRR SR, 2003. 36 s. dostupné na <<http://www.upjs.sk/public/media/0300/aby-ef-sluzili-sr-1.pdf>>
- 8, MORAVČÍKOVÁ, D. – KUČÍRKOVÁ, D. 2007. *Rurálna sociológia*. Nitra: SPU, 2007. 116s. ISBN 978-80-8069982-6.
- 9, Nariadenie Rady (ES) č. 1290/2005 z 21. júna 2005 o financovaní Spoločnej poľnohospodárskej politiky
- 10, Národný rozvojový plán
- 11, Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013
- 12, *Predvstupová pomoc*. 2006 [online] [cit. 2011-04-25]. dostupné na: <http://www.europskaunia.sk/predvstupova_pomoc/>.
- 13, Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013
- 14, SARVAŠOVÁ, Z., 2008: Jednotná politika rozvoja vidieka Európskej únie - rôzne lesnícke opatrenia členských štátov?. In: *Financovanie 2008 Lesy - Drevo: Medzinárodná vedecká konferencia*, TU Zvolen, 27. november 2008 (CD), TU vo Zvolene, 6s., ISBN 978-80-228-1919-0
- 15, Sektorový operačný program poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004 – 2006
- 16, SWANSON, L. E., 2009: Rural Policy and Direct Local Participation: Democracy, Inclusiveness, Collective Agency, and Locality-Based Policy. In: *Rural Sociology* [online]. B. m. : b. v., 2009 [cit. 2011-05-10]. dostupné na: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1549-0831.2001.tb00052.x/abstract>>
- 17, ŠARAFIN, M. 1998. Obnova vidieka. In: *Životné prostredie*, roč. 1998, č. 3. ISSN 0044-4863
- 18, *Závazná osnova bez príloh*. 2009 [online] [cit. 2011-04-25]. dostupné na: <<http://www.viaromanum.sk/viaromanum/?q=taxonomy/term/6> >

Internetové zdroje

19, <http://www.apa.sk/index.php?navID=121>

20, <http://www.e-obce.sk>

21, http://www.hlrra.sk/data/eurofondy_do_vrecka_25_10_2008.pdf

22, <http://www.viaromanum.sk>

23, www.hornakralova.sk

24, www.leadersk.sk

25, www.mocenok.sk

26, www.ropka.sk

27, www.selice.eu

28, www.statistics.sk

29, www.trnovecnadvahom.sk